

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 7/03-28

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho na neverejnom zasadnutí 2. júla 2003 prerokoval prijatú sťažnosť A. K., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. B. N., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 1272/97 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosti A. K., ktorou namietal porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 1272/97, **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 23. decembra 2002 doručená sťažnosť A, K., bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. B. N., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných

prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní o udelenie súhlasu na podanie žiadosti o zmenu priezviska maloletej vedenom pod sp. zn. Nc 1272/97. V predmetnej veci vystupoval sťažovateľ ako odporca, ktorý nesúhlasil so zmenou priezviska jeho maloletej dcéry.

Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 7/03-8 z 22. januára 2003 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť na konanie.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd Košice II, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn. Spr. 113/03 z 29. januára 2003 a sťažovateľ, zastúpený svojou právnou zástupkyňou, vyjadrením z 26. mája 2003.

Okresný súd vo svojom vyjadrení k opodstatnenosti sťažnosti popieral tvrdenia sťažovateľa, najmä namietal, že sťažovateľ sa nedomáhal urýchlenia konania cestou podania sťažnosti na prieťahy v konaní na príslušnom orgáne štátnej správy súdov, že nie je pravdou (zo súdneho spisu to nevyplýva), že neustále žiadal o urýchlenie konania a navrhoval stále nové dôkazy, že problémy stretávania sa s jeho maloletou dcérou sa týkajú jeho návrhu (sporu) na úpravu styku s maloletou, a nie konania o udelenie súhlasu za otca na podanie žiadosti o zmenu priezviska maloletej.

Z obsahu vyjadrenia okresného súdu vyplýva záver o nedôvodnosti podanej sťažnosti.

Právna zástupkyňa sťažovateľa vo svojom stanovisku uviedla, že na základe „doterajších podaní navrhovateľa, v ktorých namietal porušenie základného práva...“ navrhuje sťažnosti vyhovieť v rozsahu jej novo upraveného petitu.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu sp. zn. Nc 1272/97 ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania o udelenie súhlasu na zmenu priezviska maloletej dcéry.

Návrh na udelenie súhlasu podala na okresnom súde matka maloletej dcéry 30. októbra 1997.

Okresný súd 14. augusta 1998 uznesením č. k. Nc 1272/97-6 ustanovil maloletej opatrovníka. V uvedený deň zaslal návrh na vyjadrenie sťažovateľovi.

Po vyjadrení sa sťažovateľa (7. septembra 1998) okresný súd 20. mája 1999 vytýčil termín pojednávania na 14. jún 1999. Z dôvodu ochorenia zákonnej sudkyne okresný súd 10. júna 1999 preložil termín pojednávania na 6. september 1999.

Podľa úradného záznamu z 30. júna 1999 sťažovateľ predložil okresnému súdu videokazetu dokumentujúcu jeho spolužitie s navrhovateľkou a súčasne oznámil svedkov, ktorých navrhol vypočuť.

Na pojednávaní konanom 6. septembra 1999 boli vypočutí k predmetu veci obaja účastníci. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom prešetrenia rodinných pomerov navrhovateľky kolíznym opatrovníkom (ktorého predpojatosť sťažovateľ

namietať). Sťažovateľ listom z 19. októbra 1999 opätovne namietať predpojatosť kolízneho opatrovníka.

Okresný súd listom z 27. októbra 1999 požiadal Okresný úrad Košice II o vykonanie vyššie uvedeného prešetrenia rodinných pomerov navrhovateľky (ich vplyv na fyzický a psychický rozvoj maloletej) a o zmenu namietať osoby kolízneho opatrovníka.

Sťažovateľ 19. mája 2000 navrhol vypočúť ďalšieho svedka a opätovne namietať predpojatosť kolízneho opatrovníka.

Okresný súd uznesením č. k. Nc 1272/97-24 z 23. mája 2000 ustanovil znalca z odboru psychológie na skúmanie vzájomných citových vzťahov rodičov a ich maloletej dcéry.

Znalec predložil 21. júla 2000 okresnému súdu znalecký posudok č. 6/2000.

Dňa 25. júla 2000 okresný súd vytýčil termín pojednávania na 9. august 2000.

Listom z 8. augusta 2000 sťažovateľ žiadal preložiť termín pojednávania z dôvodu čerpania dovolenky jeho právnou zástupkyňou.

Na pojednávaní konanom 9. augusta 2000 okresný súd rozsudkom č. k. Nc 1272/97-34 udelil súhlas na podanie žiadosti o zmenu priezviska maloletej (z K. na T.).

Sťažovateľ sa 25. septembra 2000 odvolal proti rozsudku. Po vyjadrení sa navrhovateľky (13. októbra 2000) postúpil okresný súd vec na odvolacie konanie Krajskému súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“), ktorý 8. januára 2001 vytýčil termín pojednávania na 22. január 2001.

Kolízny opatrovník sa 19. januára 2001 vyjadril k návrhu na zmenu priezviska.

Na pojednávaní konanom 22. januára 2001, po vypočutí účastníkov a ich právnych zástupcov, krajský súd uznesením č. k. 18 Co 391/00-48 zrušil prvostupňový rozsudok a vrátil vec na ďalšie konanie. Krajský súd pri rozhodovaní vychádzal z príslušných ustanovení zákona č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov, podľa ktorých môže dať súd jednému z rodičov súhlas na podanie žiadosti príslušnému orgánu o zmenu priezviska maloletého dieťaťa (ako to uviedol v odôvodnení svojho rozhodnutia) „...iba vtedy, ak sú na takéto opatrenia vážne dôvody. Takýmito vážnymi dôvodmi môže byť skutočnosť, že meno dieťaťa je hanlivé, smiešne, výstredné, alebo ak rodič, ktorý so zmenou priezviska dieťaťa nesúhlasí, neplní si svoje rodičovské povinnosti voči dieťaťu, nejaví záujem o neho, stratil k nemu citový vzťah a nie je preto v záujme výchovy dieťaťa, aby pocit spolupatričnosti s týmto rodičom bol u dieťaťa pestovaný a prehĺbovaný“. Krajský súd konštatoval, že „...v preskúmvanej veci konajúci súd nezistil ani jeden z relevantných dôvodov pre udelenie súhlasu súdu na zmenu priezviska dieťaťa a napriek tomu návrhu matky vyhovel. Rozhodnutie odôvodnil iba konštatovaním znalkyne v znaleckom posudku, že zmena priezviska je v záujme maloletého dieťaťa“.

Uznesenie krajského súdu bolo doručené 5. apríla 2001 okresnému súdu a následne aj účastníkom konania.

Podľa úradného záznamu z 9. apríla 2001 bol súdny spis sp. zn. Nc 1272/97 v dobe od 26. apríla 2001 do 4. decembra 2001 pripojený k veci sp. zn. P 469/99, v ktorej bol uznesením okresného súdu č. k. P 469/99-81 zo 16. mája 2002 zamietnutý návrh sťažovateľa na nariadenie predbežného opatrenia o úprave styku s jeho maloletou dcérou.

Podľa poznámky na č. 1. 53 súdneho spisu zo 14. júna 2002 bol daný pokyn pre súdnu kanceláriu, aby spis postúpila krajskému súdu na rozhodnutie o odvolaní sťažovateľa proti rozhodnutiu o zamietnutí jeho návrhu na nariadenie predbežného opatrenia. Krajský súd uznesením č. k. 16 C 253/02-90 z 20. augusta 2002 potvrdil prvostupňové rozhodnutie. Súdny spis bol vrátený okresnému súdu 10. októbra 2002.

Okresný súd 22. januára 2003 vytýčil termín pojednávania na 26. február 2003 a požiadal kolízneho opatrovníka o nové prešetrenie rodinných pomerov maloletej vrátane zabezpečenia jej charakteristiky zo školy.

V čase od 31. januára 2003 do 7. februára 2003 bol súdny spis na ústavnom súde.

Podľa písomného oznámenia právnej zástupkyne sťažovateľa z 26. mája 2003 okresný súd vykonal ďalšie pojednávanie 26. februára 2003 a 23. apríla 2003, no vo veci doposiaľ nerozhodol a pojednávanie odročil na neurčito.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak ústavný súd vyhovie sťažnosti svojím rozhodnutím vysloví, že (...) boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

V petite sťažnosti sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd rozhodol tak, že:

„Nekonaním Okresného súdu Košice 2 č. k. Nc 1272/97 bolo porušené právo sťažovateľa, zakotvené v Ústave SR, čl. 48 ods. 2, preto sťažovateľovi prináleží od Slovenskej republiky odškodné za morálnu a nemajetkovú ujmu vo výške 300.000.- Sk.“

Vo svojom vyjadrení z 26. mája 2003 sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadal, aby ústavný súd zároveň okresnému súdu prikázal v predmetnej veci konať bez zbytočných prietáhov.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila ďalej aj v tom, že vyššie uvedený právny názor ústavného súdu je aplikovateľný aj na sťažovateľa, ktorý je odporcom v preskúvanom konaní, nie však automaticky, ale s prihliadnutím na konkrétne okolnosti prípadu. Významnú úlohu pritom zohráva aj zdôvodnenie a preukázanie stavu právnej neistoty takýmto sťažovateľom.

Predmetom sťažnosti je namietanie zbytočných prietáhov v konaní o udelenie súhlasu (namiesto otca) na podanie žiadosti príslušnému štátnemu orgánu o zmenu

priezviska maloletej, teda v súdnom konaní vyvolanom negatívnym postojom sťažovateľa ako otca k úmyslu matky zmeniť priezvisko ich dcéry tak, aby ho mala spoločné s osobou, ktorá jej poskytuje bezprostrednú výchovu a starostlivosť o jej psychický a fyzický rozvoj (teda s matkou). Z charakteru predmetu veci vyplýva aj primárny záujem navrhovateľky ako matky maloletej na čo najrýchlejšom ukončení tohto konania. Zo samotného procesného postavenia sťažovateľa v tomto konaní nemožno automaticky vyvodiť záujem na odstránení stavu právnej neistoty v zmysle účelu označeného základného práva. Ústavný súd preto zameril svoju pozornosť na argumentáciu sťažovateľa v tomto smere.

Z obsahu sťažnosti jednoznačne vyplýva primárny záujem sťažovateľa dosiahnuť reálnu možnosť stretávania sa s jeho maloletou dcérou (čo dokumentujú aj tieto jeho tvrdenia: „...napriek zrušujúceho rozhodnutia krajského súdu mi nedovolí stretnúť sa s dieťaťom..., matka na pojednávaní vyhlásila, že mi neumožní styk s maloletou..., ani odporkyňa, ani súd nezistili u mňa žiadne povahové odchýlky ani zlé vlastnosti, pre ktoré by som sa s dcérou nemal stretnúť..., nečinnosť súdu zavinila, že sa nemôžem stretnúť so svojou dcérou..., k výchove dieťaťa je potrebný otec. Ak dcéra nadobudne vďaka nesprávnemu postojú matky a vďaka nečinnosti súdu záporný vzťah k otcovi... nadobudne nesprávny názor na život...“). Úprava styku s maloletou je však predmetom iného konania pred okresným súdom, a nie konania napadnutého sťažnosťou. Vo svojom vyjadrení z 29. januára 2003 na to poukázal aj predseda okresného súdu, ktorý uviedol, že „Nie je tiež zrejmé, z akého dôvodu sa sťažovateľ odvoláva na skutočnosť, že matka dieťaťa mu nedovolí stretávať sa s maloletou..., keď predmetný návrh podala matka maloletej a týka sa udelenia súhlasu za otca (sťažovateľa) na podanie žiadosti o zmenu priezviska maloletej. Uvedený návrh sa netýka úpravy styku s maloletou“. Zároveň v tomto vyjadrení predseda okresného súdu reagoval aj na námietku sťažovateľa týkajúcu sa oneskoreného doručovania uznesenia krajského súdu. K tomuto bodu uviedol, že keďže súdny spis bol spolu s rozhodnutím okresnému súdu vrátený až 5. apríla 2001, nebolo možné rozhodnutie odvolacieho súdu doručiť účastníkom konania skôr a stalo sa tak bezprostredne po jeho doručení okresnému súdu 11. apríla 2001. Keďže sťažnosť sťažovateľa smerovala voči konaniu na okresnom súde, ústavný súd toto vysvetlenie okresného súdu akceptoval.

Na tomto základe ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ neuviedol žiadne skutočnosti, z ktorých by bolo možné vyvodit' opodstatnenosť jeho tvrdení o existencii jeho právnej neistoty vyvolanej domáhaním sa matky maloletej udelenia súhlasu na zmenu jej priezviska. Konanie o zmene priezviska dieťaťa nemožno zamieňať s konaním o úprave styku s maloletým dieťaťom.

S ohľadom na tieto konkrétne okolnosti danej veci ústavný súd nezistil namietané porušenie označeného základného práva sťažovateľa, a preto sťažnosti nevyhovel.

Z dôvodu nevyhovenia sťažnosti sa ústavný súd nezaoberal návrhom sťažovateľa na prikázanie okresnému súdu vo veci konať a návrhom na priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, lebo rozhodovanie o týchto návrhoch je viazané na vyhovenie sťažnosti a následný výrok o porušení základného práva alebo slobody.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. júla 2003